

25 godina Instituta za crkvenu glazbu.

Što i kako dalje?

Dr. Franjo Komarica

Poštovani svečani glazbeni zборе,
Cijenjeni profesori i slušači Instituta-Jubilarca,
draga braćo i sestre!

Radostan sam i počašćen što mi je ukazana mogućnost da ovom svečanom prigodom — srebrnim jubilejem Glazbenog Instituta mogu aktivno sudjelovati kako u zahvaljivanju Bogu, »velikodušnom darovatelju svakog dobra« tako i u trezvenom, zauzetom razmišljanju i o dijelu puta koji je Institut uspješno prešao i o onom koji neposredno stoji pred njim.

Providencijalna je bez sumnje bila zamisao nekolicine glazbenih entuzijasta zagrebačke Crkve kao i odluka vodstva naše domovinske Crkve da pred 25 godina osnuje ovakovu jednu instituciju kao što je to postao i ostao do sada Glazbeni Institut.

Pastoralne potrebe domovinske Crkve, kao i urgentnost provođenja prvih reformi koje je inicirao i zahtijevao u to vrijeme već dobro zahuktali II. vatikanski Sabor odredili su i dobro uvjetovali pravac, fizionomiju i sadržaj rada Instituta kroz svih ovih 25 god.

Kao i za slične crkvene institucije kod drugih naroda, tako se može reći i s pravom ustvrditi da je i ovo jedinstvena institucija u našem narodu, a ne tek neki usputni, sporedni izdanak u raznovrsnim obnoviteljskim posaborskim nastojanjima u našoj domovinskoj Crkvi.

Jučer i prekjučer su posviježene zadaće koje je sebi postavio Institut na početku svoga rada. Te zadaće koje je postavio i nastoji ispunjavati kako najbolje zna i može, tiču se same srži, nutrine, centra života i učinkovitog poslanja naše konkretne domovinske Crkve. A one se svode i koncentriraju na intenzivnije, radosnije slavljenje Boga i uspješnije privođenje naših suvremenika Bogu, tj. ostvarivanju njihovog posvećivanja i spasenja.

— Zadaće nadasve potrebne, plemenite, ali nimalo lake!

Osvrćući se na dosada prijedeni put postojanja Instituta, uvaženi predavači prije mene, zamjenik Predstojnika Instituta mo. Špralja i jedan od rijetkih živućih stupova Instituta od prvih njegovih dana prof. Tomašić toplim i jasnim riječima su iznijeli iz moguće prašine zaborava kako glavne nosioce rada Instituta tako i sam ambijent u kojem je Institut ugledao svjetlo dana i urodio ne malim plodovima.

— Premda nisam niti jedan od suosnivača Instituta, a niti jedan od predavača pa ni slušača na njemu, slobodan sam u ovom kontekstu — već iznesenom prije mene — najprije nadodati jednu dopunu, koju temeljim, usuđujem se reći, dobrim

poznavanjem mogućnosti ali i potrebe rada ovakove jedne Institucije.

Unatoč »zelenog svjetla« i formalnog blagoslova za njegov rad, Institut se morao takoreći od samog svog početka više-manje neprestano boriti, upinjati iz sve snage oko vlastite pravne, institucionalne i financijske podloge, — jasno tim samim i oko pitanja vlastitog opstanka i mogućnosti plodnog rada.

Biskup,
dr. Franjo Komarica

Zapravo, moramo se čuditi da je Institut unatoč svim nedaćama s različitih strana i različitog podrijetla koje su ga pratile, postigao onako zavidne rezultate — o kojima smo dijelom već slušali, posebno na području intenziviranja obnovljene crkvene, liturgijske glazbe u takoreći cijelom hrvatskom govornom području.

Ne mora odmah zvučiti neskromno, ako se ustvrdi, da uspješni rad dosadašnjih pionira — entuzijasta, koji su sebe ugradili u temelje ove naše najznačajnije crkveno-glazbene institucije može za našu mlađu nadolazeću generaciju biti jasna i dovoljna potvrda kako plodno i uspješno djelovanje nije, niti mora biti, uvjetovano prvenstveno povoljnim materijalnim i inim uvjetima, nego poglavito činjenicom, da se netko i kako se netko i srcem i dušom — svim dakle silama, zauzima za određene dobre stvari i pothvate!

— Ne mislim ovim zaniijekati činjenicu da izostanak vanjskih nužnih preduvjeta itekako može dovesti do situacije da i nesebično osobno zalaganje može skrahirati i ne donijeti ni izdaleka potrebne i očekivane plodove...

Georg Bernanos je jednom rekao: »Budućnost ne pripada mrtvima, nego pripada onima koji pomognu mrtvima da progovore i da objasne zašto su umrli.«

Jučer smo čuli časna i zaslužna imena dragih pokojnika koji su dio svoga životnog puta posvetili i dio snaga istrošili za plodnost ove institucije.

Njihov primjer i njihova djela i riječi i upozorenja — možda bi i nama mogla biti od pomoći dok stojimo evo pred slijedećim korakom u drugu srebrnu etapu rada Instituta.

Što i kako dalje?

Stojeći u službi naše domovinske Crkve i nastojeći opravdati njezina očekivanja i zadovoljavati potrebe, Institut je sebi uzeo za zadaću (da li uvijek baš i primarnu?!) da osposobljava i izgrađuje mlade ljude: i redovnice i redovnike i studente teologije i svećenike ali i kršćane-laike kako bi postali i jasno djelovali kao pravi potpuni crkveni glazbenici. Dakle: da bi postali i ostali prvenstveno glazbeno i liturgijski temeljito izobraženi, dobri sposobni znalci intrumenata; prvenstveno onih koji se upotrebljavaju u bogoslužju Crkve; zatim sigurni pjevači, izvježbani i prokušani voditelji pjevanja kako zbora pjevačkog tako i cijele liturgijske zajednice.

— Logično je očekivati da ovakva jedna crkvena Institucija kao što je naš Institut svojim planom i programom omogućiti svima koji to žele da postanu ne samo glazbenici nego — crkveni glazbenici.

A za crkvenog glazbenika nije dovoljno da bude samo dobro izobražen glazbenik. Od njega se očekuje, uz stručnu kompetenciju, da bude vjernik — kršćanin, ne samo na riječima nego i u svakodnevnom susretu s drugim ljudima, poglavito s onima s kojima treba zajedno da radi. — Tek tada je on u stanju da razlučuje i odlučuje što i kako s glazbom u liturgiji i u liturgijskoj zajednici.

To konkretno znači za članove Instituta da se njihova glazbena izobrazba ne smije iscrpiti samo na glazbenom području; tu izobrazbu mora vjera podržavati, nositi; i ona, izobrazba, mora biti usmjerena prema produblivanju osobne vjere svakog polaznika instituta, svakog budućeg crkvenog glazbenika. Ili rečeno riječima pok. pape Pavla VI: »Crkveni glazbenici u jednoj zajednici (župskoj odn. liturgijskoj) moraju biti kompletni i kompetentni ne samo kao glazbenici nego i kao kršćani i katolici.«

Ne želim ovim reći da ovakvog stava ili usmjerenja do sada nije bilo na Institutu, ili da ga nije bilo dovoljno. Želim naglasiti međusobnu uzročnost mogućnosti i potrebe, aktualnih očekivanja i stvarne ponude. — Ako je naš glazbenik, koji je stasao za prevažnu zadaću reevangelizacije što se aktualno nameće cijeloj našoj domovinskoj Crkvi, bude pravovremeno i ovdje na Institutu naučio da ne teži pošto, poto za pljeskom, za priznanjem, nagradom, nego da spremno i velikodušno požrtvovno i svjesno stavlja svoje stvaralačke i druge sposobnosti u službu Božjeg spasavanja čovjeka i čovjekovog proslavljanja Boga, ako bude u stanju živjeti za druge — tim drugima predati što i sam posjeduje — tj. blago vjere oblikovano i izraženo primjerenim, plemenitim svetim glazbenim oblicima i sadržajem, — onda će takav glazbenik biti istinski apo-

stol, pravi suspasitelj svojih suvremenika, svojih bližnjih. Ima li ljepše zadaće, ima li svrsishodnijeg života od takvog?

Pitanje 1) — Što može Institut još učiniti s obzirom na program i zacrtani plan da buduće slušače još bolje i temeljitije osposobi za ljude apostolske revnosti, ljude radosno življene vjere, ljude potrebnih duhovnih i vjerskih formacija?

Da me u ovom kontekstu ne bi netko jednostrano shvatio, kako zapostavljam glazbu kao umjetnost, kao određeni tehnički perfekcionizam odn. tehničku uvježbanost i sigurnost glazbenika. Jasno kaže već *Motu proprio* Pija X da, »crkvena glazba mora posjedovati karakter prave umjetnosti,« inače nije u stanju da ispuni svoju prevažnu pastoralnu zadaću. Nije nepoznato iz ranije ali i iz aktualne povijesti Crkve kako se znalo događati da pod plaštem pastoralnih interesa ovaj zahtjev za umjetničkom stranom crkvene, liturgijske glazbe bude zabačen, neuvažen.

Ili druga krajnost da se glazba u crkvenoj upotrebi toliko osamostali da kida i prelazi liturgijske okvire u kojima bi se svakako legitimno morala osjećati udobno i »kod kuće.«

— Harmonija i jedinstvo između umjetničkog zahtjeva i liturgijske upotrebljivosti da se postigne, — nije nimalo laka zadaća, a nameće se svakom crkvenom glazbeniku da je što je moguće bolje riješi. — Poznato je da postoje crkveni propisi i upute kod upotrebe glazbe u obnovljenoj liturgiji. Očekuje se, da se svaki, koji se bavi crkvenom glazbom dobro, svestrano i temeljito upozna s tim važećim propisima za glazbu u liturgiji i sakramentima i sakramentalima i blagoslovima i svetih vremena, raznih drugih liturgijskih slavlja sa zajednicom vjernika,

za mlade,
za djecu,
za posebne skupine,
uz pučke razne pobožnosti.

— Kad je riječ o liturgijskim propisima onda je potrebno također istaknuti da je važno kako ih prihvatiti i interpretirati, kako ih tretirati: — oni su prvenstveno putokazi i ne rješavaju automatski sveukupnu problematiku vezanu uz primjenu određenih glazbenih oblika ili sadržaja.

— Prema važećim crkvenim smjernicama, propisima, »glazba u bogoslužju, obnovljenom, mora — kao uostalom i cjelokupni liturgijski čin, tj. samo bogoslužje — imati pred očima i konkretnog čovjeka, odnosno zajednicu ljudi vjernika koji slave liturgiju.«

— U ranijem izlaganju smo čuli kako se Institut kroz proteklih 25 g. trudio da udovolji — jasno prema danim mogućnostima i prilikama — zahtjevima suvremene, obnovljene liturgije, prema smjernicama Sabora, tj. trudio se da čini što Crkva hoće. — Prihvaćanjem, ali ne samo djelomično, svoje uloge da stoji svojim djelovanjem u službi i oprav-

dane i poželjne liturgijske obnove u našoj Crkvi, Institut bi se morao pitati:

Pitanje 2) — Ima li ikakvog načina da se u najskorije vrijeme, ako to već dosada nije bilo moguće, tiskaju i približe što većem broju zainteresiranih i zauzetih za liturgijsku glazbu — svih onih službenih dokumenata Svete Stolice o crkvenoj glazbi, posebno saborskih i posaborskih?

— Temeljeći i sam svoj rad na svim tim za nas važećim normama, ni Institut, a on je vrhovna glazbena institucija u nas, neće doći u napast, ili opasnost, da može bitno zastrani prenaplaćavajući jedan ili drugi propis, — ili da zakaže u pružanju nužne pravilne pomoći u ispravnim sugestijama pojedincu ili mnogima što i kako će primijeniti za koju zgodu ili povod od raspoloživog glazbenog blaga, prepuštajući ga, ili ih, tako da se snalaze kako najbolje znaju i umiju.

— Ovdje posebno mislim na propise kod primjene liturgijskih oblika i sadržaja koji su sadržani u: Uputi za mise s posebnim grupama — *Actio pastoralis* od 15. 5. 1969, zatim u 3. Uputi za pravilno provođenje Konstitucije o sv. liturgiji *Liturgicae instaurationis*, od 5. 9. 1970, te *Direktoriju o misama s djetom* od 1. 11. 1973.

— U njima se — dosljedno zakonitosti obnovljene liturgije — predviđaju mogućnosti primjene novih oblika, kako tekstovnih tako i glazbenih, te upotrebu i različitih glazbenih instrumenata.

— Konkretno, za pojedina područja ili zemlje, važeće propise, ističe se u spomenutim dokumentima, treba da donesu biskupi tj. BK.

— Premda je, dakle, i naša BK bila opunomoćena da, poput mnogih drugih u bijelom svijetu, donese za svoje područje sasvim konkretne propise i dane meritorne napatke kod primjene glazbe u liturgiji općenito i posebno gledano, za našu konkretnu situaciju, to je, koliko mi je poznato, do sada izostalo!

Pitanje 3) — Može li Institut, u svomu specifičnom, važnom svojstvu koje posjeduje kao najviša instanca za crkvenu glazbu u nas naći načina da svojim jasnim, utemeljenim sugestijama i izrađenim elaboratima pomogne biskupima u potrebnom i očekivanom donošenju određenih konkretnih napatka odnosno odredaba kod liturgijske glazbe za naše biskupije?

— Nadalje, — crkveni glazbenik — a to bi trebao biti svaki koji je završio s uspjehom Institut morao bi biti svjestan kako je zadužen da se brine i za razne muzicirajuće grupe djece ili mladeži u svom ambijentu; i da ih nipošto ne prepušta njihovom rušilačkom diletantizmu!

Pristupajući im s ljubavlju i pedagoški, i pomažući im kako da što bolje oblikuju svoju glazbu, i tekstovno i ritmički i glasovno i instrumentalno, da ta njihova glazba dolikuje liturgijskom činu kod kojeg se izvodi, glazbenik će pokušati tu istu mladež, odnosno djecu, upoznati i s neprolaznim vrijednostima djela crkvenog glazbene tradicije »koju su vjekovi tesali«.

— Iskustva govore da tamo gdje naši crkveni glazbenici (sestra, svećenik) tako postupaju, uspjeh ne izostaje: crkvenom zboru je zagaraniran podmladak, generacije vjernika neće u župi osjećati međusobnu podvojenost.

— U ovom kontekstu bih želio spomenuti jednu velepohvalnu akciju oko animiranja, ažuriranja i uspješnog provođenja liturgijske glazbe kod mnogih vjeroučenika diljem naše domovinske Crkve. Riječ je o vama već poznatoj »Zlatnoj harfi« koju je inicirala Komisija za apostolat i evangelizaciju pri Vijeću franjevačkih zajednica, poglavito njezin pročelnik fra Mićo Pinjuh.

Premda on sam nije glazbenik, niti se takvim smatra, uspio je pokrenuti plodnu akciju među tisućama mladih pjevača. Hvale vrijedno je što se i sam Institut odmah uključio sa stručnim vodstvom cijele akcije.

Pitanje 4) — Pitanje koje se nameće u ovom slučaju glasi: jesu li kriteriji koji se primjenjuju kad je u pitanju liturgijska glazba za djecu, odnosno mladež dovoljno utemeljeni na postojećim za sve važećim propisima, tj. dovoljno široki i što se tiče teksta i glazbenog ruha prikladnog za mladi uzrast?

— Bilo je veoma zanimljivo i divljenja vrijedno slušati impozantne brojke svršenih i diplomiranih slušača ovog Instituta kroz proteklih 25 godina. To je cijela plejada mladih ljudi, glazbenika rasutih gdje god ima naših ljudi. Baš tako! Ali i još nekako!

Čini mi se da jedan dio svršenih glazbenika jedva da još ima kakve veze s crkvenom glazbom. Poslovi, životne sredine ili zaduženja odvucli su ih od njihove »prve ljubavi« — glazbe.

— *Pitanje Institutu 5):*

Da li, i kako svrsishodno, održava Institut veze sa svim svojim nekadašnjim slušačima? Da li ima mogućnosti, osim »Sv. Cecilije« i godišnjih susreta, da s njima bude u kontaktu, da se zanima za mogućnost i plodnost njihovog rada, da im i dalje bude još više od pomoći? Zar se ne bi moglo i smjelo očekivati od svakog svršenog i diplomiranog slušača Instituta da bude, jedne vrste, ispružena ruka samog Instituta kad je u pitanju izobrazba — barem minimalna — svirača i pjevača, tj. voditelja po onim župama, gdje nema svršenih slušača Instituta? Bilo bi zanimljivo pogledati po biskupijama kako stvari stoje!

Jučer i danas: — podsjetimo se još jednom svrhe, odnosno zadaća Instituta: prema čl. 6. statuta:

1. da slušačima pruži temeljito teoretsko i praktično obrazovanje iz svih disciplina crkvene glazbe;
2. da ih uvede u znanstveno istraživanje prošlosti i sadašnjosti crkvene glazbe;
3. da ih osposobi za nastavničko zvanje po Višim bogoslovnim školama, Srednjim vjerskim školama i redovničkim novicijatima odnosno zajednicama.

4. da koncertnim nastupima i izdavanjem stručnih glazbenih djela gaji i unapređuje crkvenu glazbu.«

— Tako je zamišljeno davne 1963. godine. Sve dobro i za podržati! Svjedoci smo svi kako se od te godine u Crkvi i u crkvenoj glazbi dogodilo mnogo pomaka, promjena, kako su došli do izražaja novi naglasci, nove potrebe, kako se ima prilike i mogućnosti uočiti i razlikovati pravi od krivih koraka, smjerova.

Drugim riječima, nameće se samo od sebe pitanje nadopune i samog Statuta, odnosno proširenja polja i mogućnosti djelovanja Instituta prema današnjem stanju crkvene glazbe i potrebama koje su danas aktualne.

U tom smislu slobodan sam još jednom rekapitulirati već spomenuto i sugerirati da se razmisli i o slijedećem:

1. Institut bi konačno, nakon 25 godina života i rada više u svojstvu »nedonoščeta« nego »djete-ta«, morao konačno naći svoje pravo »mjesto pod suncem«, koje mu u našoj domovinskoj Crkvi svakako pripada! Tko treba to mjesto tražiti, na koji način i od koga? Da li da se o tome i ovdje glasno zajednički razmišlja?

2. Institut bi morao još više i konkretnije promicati liturgijsku glazbu, glazbu u liturgiji, spasnosni i prijeko potrebni sraz liturgije i glazbe. Ni izdaleka nam na terenu — gdje djeluju i svršeni slušači Instituta — nije dobra situacija, a kamo li optimalna. Osim postojećih objektivnih poteškoća, na koje nažalost još uvijek i prečesto nailaze, diplomirani naši glazbenici bi morali više pokazivati spremnosti na nužnu suradnju s liturzima, predvoditeljima liturgijskih zajednica, kao i temeljitog poznavanja svih važećih propisa kod pravilnog upotrebljavanja glazbenih oblika i sadržaja u liturgijskim slavljinama.

— Da li je Institut stvarno nemoćan da ovdje bilo što još učini — jasno na ne malu dobrobit naše Crkve?

3. Uz sav svoj dosadašnji rad i program, koji je i pozitivan i plodan, od Instituta se smije očekivati da još proširi vidokrug svoga djelovanja i svojih kompetencija. . . .

Sustavno i temeljito studiranje potreba na terenu naše domovinske Crkve, preko tolikog broja svojih bivših slušača i stalno oslušivanje bila naših pastoralaca mnogo će pomoći Institutu da ponudi pravovremeno odgovarajuća rješenja, pruži potrebnu — pravu pomoć, spriječi klijanje glazbenog korova i širenje glazbene nekulture po našim crkvenim i liturgijskim zajednicama, posebno među mladima. Gladnome treba ponuditi zdravu hranu onaj koji je ima, a ne ljutiti se ili protestirati što taj gladnik uzima neprovjereno sve što mu dolazi pod ruku. — Treba li Institut da i dalje čeka da se tamo negdje netko obrati njemu za pomoć, ili bi trebao da na način evanđeoske pouke sam pravovremeno uočava potrebe i spremno sam priskače i nudi pomoć?

4. Plejada mladih glazbenika, od kojih je najveća većina zaposlena po našim župskim i liturgijskim zajednicama, prošla je kroz ovaj Institut i sigurno ima pravo i dužnost ostati i dalje povezana s Institutom. — Može li Institut zadužiti i jasno pružiti sve potrebne garancije i pomoći da ti svi svršeni studenti budu kao neka vrsta njegove ekspozičure, kao produžene njegove ruke u jednoj ili drugoj zadaći koju i on mora ispunjavati; konkretno da koliko toliko, glazbeno i liturgijski, izražava nadarenije laike poglavito iz okolnih župa ili zajednica gdje nema svršених glazbenika. A takvih zajednica je jako mnogo. Uz to valja misliti da je i redovnica, tih aktualno najbrojnijih naših glazbenika — nažalost sve manje.

Što priječi Institutu da se kao najmjerodavnija glazbena institucija u nas i na ovakav način »nametne« našoj crkvenoj javnosti, uz dogovor s biskupima, svećenicima i jasno svojim bivšim slušačima, da poradi na svestranom razvoju svijesti o pravilnoj upotrebi liturgijske glazbe po našim župama i da pomogne glazbenu izobrazbu laika za potrebe župa bez glazbenika?

5. Još uvijek se kod nas mnoge crkve restauriraju ili nanovo grade. Mjesto pjevačkog zbora u obnovljenoj bogoslužnoj prostoriji danas je drugačije raspoređeno nego ranije. Može li i treba li Institut inicirati da se barem osnuju područne biskupijske komisije (metropolijske) koje bi uz njegovu stručnu suradnju pomogle da se i na tom, nimalo inače jeftinom području postupa svrsishodno, kako to i traže sadašnji liturgijski propisi?

6. Čuli smo u izvještaju o dosadašnjem radu da je Institut organizirao i sudjelovao u radu nekih pokrajinskih i dijecezanskih skupova što je i sam ocijenio kao veoma koristan potez.

Ne bi li se moglo tome pristupiti sustavnije — sugerirati preko glazbeno-liturgijskih komisija odbora ili referenata u pojedinim dijecezama, redovito održavanje područnih, dijecezanskih skupova, kako s glazbenicima tako i sa svećenicima-liturzima i tako još neposrednije i svakako učinkovitije ažurirati provođenje liturgijskih smjernica kod upotrebe glazbe u liturgijskim slavljinama? Što priječi da se napravi godišnji raspored koje će sve biskupije ili regije i kada imati određene vrste sastanke, i tko će i čime na njima u ime Instituta sudjelovati?

— Evo, to bi bila neka glasno postavljena pitanja Institutu prigodom ovog njegovog srebrnog jubileja.

Dok još jednom opravdano, iskreno zahvaljujem svima koji su svoje snage utrošili u dosadašnjem zdanje Instituta, a koliko je toga to samo dobri Bog zna, i kod njega je u knjizi života i zapisano — dotle želim od srca da ova nama svima tako potrebna i draga institucija — još više živne, još više se razbujna, procvate i donese već u skoro vrijeme, već u ovom svome novom srebrnom periodu još veće i bogatije plodove za našu Crkvu, naše suvremenike i sunarodnjake — njima na vječno spasenje, a Bogu velikomu na slavu i diku.